

NØVN

Petur Højgaard

– dyggasta skorða frælsisins er fallin

Hóast lívið mangan kann tykjast í so kjòkrut, so er tað í meginregluni so sára eyðskilt. Tað rekur við og í aðru syftu rekur tað upp í ættina, sjógvurin fløkist og leggur seg aftur, sjóvarfóllini ganga ymsar vegir, - so sniðfundiga er Skapanarverkið samanskrúvað, at yvir ávís tíðarmál ræður javnvágin, og lívið gongur sína gongd. Einfeldnið liggur í komuni og fráferðini. So einsamallur sum tú kagar inn í lívið á fyrsta sinni, líka so einsamallur fert tú frá foldini aftur, inn í himmalsku dýrd Hansara, ið øllum ræður, treytað av treystinum í vónini og sannføringini um teir lutir, sum vit ikki síggja.

Onki hugtak er sum frælsi umrøtt, brúkt og uppá kvamsvis misbrúkt ígjøgnum øldir. Hugmyndafrøðingar hava roynt at nágreina tað út í æsir, og síðani hava ymiskir teknar teirra sett tað inn í sín egna kontekst, fyri at geva sær sjálvum frælsi til at taka frælsi frá onkrum øðrum. Petur Højgaard varð meira enn tey flestu spleysaður uppí frælsishugtakið, hann hevði óvanliga stóran áhuga fyri tí og umrøddi tað tíðum, tá ið vit hittust. Og tað var frælsi í víðastu merking, ikki bara tjóðarfrælsi, sum lá honum á hjarta. Hugmyndin um hvussu barnið, ið kemur úr móðurlívi, er samanskrúvað, frælst og óspilt, og hvussu ymiskir máttir síðani trevsa skapningin til, og leggja bond á hann, var ofta eitt tema.

Fyri at nema við tann politiska partin, so hevði umhvørvið neyvan væntað annað, enn at hann stálsettur skuldi ganga ófrælsisleiðina. Høgi intelligensurin, djúpa sálin og sjaldsama víðskygnið lyftu hann hugspekiliga á arnarveingir, og soleiðis filosoferaði hann seg inn í eina frælsisstøðu, sum hann ongantíð veik frá aftur. Hann akslaði síni skinn við frælsi, hann stóð heiðursvakt við frælsi, og eg havi ikki kent nakað menniskja, sum á sama hátt er ella var sjálf ímyndin av hugtakinum frælsi í øllum tess fasettum. Í so máta var hann unikkur. “Frælsið er títt vakra navn.....”, syngur cubanarin Silvio Rodríguez, og júst hendan strofan átti at verið meitlað inn í gravsteinin, nú Petur er farin undir flag í Glyvra

Seinastu leikirnir, - 92 ára gamal

kirkjugarði.

Í Sálmunum fáa vit at vita, at: “Sjúti ár er æviskeið várt, og um mikil er megin áttati ár, og teirra dýrd er bert sýt og møði, tí tíðin rennur, og vit fljúgva avstað.” Fyrra heimsstríð var ikki lokið, tá ið Petur varð borin í heim, og bara eitt hálvt ár frammanundan høvdu bolsjevíkkarnir við Lenin á odda tikið valdið í tí, sum seinri gjørdist heimsveldið Sovjet, ið eisini liðaðist sundur í hansara tíð. Tí vóru tað ikki hissini royndir hesin heilstoypti heiðamaðurin í Saltangará hevði sopið uppí seg, nú hann farin um kempu og dustsins aldur legði árarnar inn, mettur av døgum, nítifýra ára gamal.

Petur varð borin í heim hin 16. mai 1918. Sonur ein av kendu rituvíkingunum, Palla, sum aftur var sonur fyrstu niðursetufólkini í bygdini, og Fíu slektað

av Skipanesi. Nakað eftir fermingaraldur togaði sjógvurin í hann, og hesin gjørdist onkursvegna hansara stóri áhugi æviskeiðina at enda. Hann var við “Lizzie”, ið Jógvan á Høgabóli førði, og síðani var hann í fleiri ár við rituvíkssluppini “William Martin”, sum systkinabørn hansara Jørgen og Niclas skiftust um at føra.

20 ára gamal saðlaði hann um í 1938. Trolið dró, og hann gjørdist av grovastu trolmonnum, eitt slag av ekspert í hesum reiðskapinum, ið kom at hava so stóran týðning fyri føroyskt vinnulív og føroyska innløggu. Skotar siga, at tú skalt brúka fimm ár á feltinum fyri at gerað fulltikin trolmaður, og hesa sveinaroyndina hevði Petur og dyggiliga tað. Hann keypti partabrøv í Tórfelagnum í Havn, og fór við “Tór 1”. Haðani flutti hann í 1939 umborð í “Tór 2” saman

við Jákupi á Trøðni, sum var skipari. Eitt legg fyrst undir stríðsárunum var hann við tí kenda skiparanum Hans Peturi í Brekkunum av Toftum við “Lizzie”, men í desember mánaða 1940 mynstraði hann aftur umborð á “Tór 1”, sum Hans í Nýggjustovu í Nólsoy nú var farin at føra.

Hendan túrin royndu teir norðarlaga á Glettingargrunninum, teir vóru til saltfisk, og tað gekst væl í hond. Hópurin av leysum minum vóru í farvatninum, undir og úr vatnskorpuni, og ein av teimum brast nærhendis trolaranum hendan vanskepnudagin 10. desember 1940. Hann var at kalla fullur undir lúkurnar, tá ið teir hálaðu hetta kvøldið, og Petur, sum hevði deksvakt, skuldi taka afturlemmin. Tá ið 15-favna merkið kom, var aftur ein ræðuligur minubrestur, sum raseaði skip-

ið, og tá ið hann síðani fór at leka, at drekka sjógv so rívan, var ikki annað at gera enn at seta bátarnar út og rógva til lands. Trolarin fór til botns. 17 fjórðingar róðu teir 18 menninir í eini lítlari jollu, og íslendingarnir tóku væl ímóti teimum í lýsingini á Brúnuvík. Haðani gingu teir í fýra tímar til Borgarfjarðar, og tað guvaði longu úr kjótpottunum frá feskum kálvakjøti, - boðini vóru borin teimum frammanundan komuni. Petur hevði ein serligan alsk til ta íslensku tjóðina, fólkkið, og tað kunnu vera mangar orsøkir til tað, men hendan hjartaliga móttøkan man hava skroyvað nakað væl upp í sálini, og brent seg fasta, tí hann róði tíðum aftur á hesar dagarnar, tá heimurin annars var í holt við at knúsa seg sjálvan sundur á hermótunum syðri á í Europu.

Totalhavarið av minu-

spreingingini á Eysturlandinum tók ikki dirvið frá hesum bræsna unglingi, og stutt eftir fór hann við “Suðuroy”, sum Tórfelagið eisini átti. Veturin 41/42 tók Petur skiparaprógv í Havn, og annars sigldi hann vandasjógv, tað ið eftir var av seinru stríðsárunum. Eftir tað var hann við fleiri føroyskum skipum, og í 1955 fór hann við íslenskum trolara, og var har fram til 1958. Hann var maður og bátsmaður. Ein ungur sandvíkingur var við sama trolara – 20 vetrar yngri – skaldið Steinbjørn B. Jacobsen. Einaferð flutti Steinbirni fram røðu fyri Merkinum - ein flaggdag – um okkara leiðir, og tað var ein rørandi sjón at síggja teir báðar taka um hvønn annan, eftir at gamli háskúlastjórin var komin niðuraftur av røðarapallinum. Steinbjørn segði mær seinri, at Petur hevði tikið sær so ómetaliga væl av honum umborð í íslenska trolaranum, hann hevði verið sum ein pápi fyri sær, so ungur sum hann var, og tað er ikki sørt, at tú hómar konturarnar av Peturi í frægu skaldsøgu hansara “Kasta”, sum at kalla er einasta litterera verkið um hesa tíðina, tá ið føroyingar hesi soltnu árin heima á landi lívbjargaðu sær í íslenskari fiskivinnu.

Heimafturkomin úr Íslandi rendi Petur hjá Palla seg beint í tað kalda kríggið. Tað skreið skarpt í russiskum fiskiskipum í føroyskum sjógvum um hetta mundið, teir royndu eftir sild norðanfyri, og Sildasvølan hevði nú gjørt sáttmála við sovjetisku myndugleikarnar um samstarv. Teir heittu á Petur um at fara á garnaveiði við teimum sum eftirlitsmaður. Tað var gamaní, hann var ikki ræddur fyri tí óroynda, og hendan tíðin bleiv onkursvegna eitt markamót í lívi hansara, sum hann ofta róði afturá aftur, tá ið ein løta var. Tíðin var ein onnur, stríðið ímillum eystur og vestur harðnaði dag frá degi, heimurin var skivaður sundur í tey góðu og tey ringu, alt eftir hvørju megin jarntjaldið tú stóðst. Propagandan var øgilig, og tað var ikki sørt, at fólk ræddust manningarnar á russisku skipunum, ja, onkur segðist enntá at vera

Framhald á næstu síðu